

Anonymizované znění

Překlad

C-35/22 - 1

Věc C-35/22

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

17. ledna 2022

Předkládající soud:

Audiencia Provincial de Málaga (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

14. prosince 2021

Odvolatelka:

Cajasur Banco, S. A.

Odpůrci v odvolacím řízení:

JO

IM

SECCION N.º 6 DE LA AUDIENCIA PROVINCIAL DE

MÁLAGA (provinční soud v Malaze, šestý senát, Španělsko)

(omissis)

(omissis) [označení předkládajícího soudu a účastníků řízení a jejich zástupců]

I. SKUTKOVÝ STAV A DOSAVADNÍ PRŮBĚH ŘÍZENÍ

ZAPRVÉ: *Rozsudkem ze dne 2. března 2020 rozhodl Juzgado de Primera Instancia 18 bis de Málaga (soud prvního stupně č. 18a v Malaze, Španělsko) v řízení (omissis) takto:*

„Vzhledem k výše uvedenému VYHOVUJI žalobě podané PANÍ IM A PANEM JO (omissis) NA NEPLATNOST VŠEOBECNÝCH SMLUVNÍCH PODMÍNEK a NA VRÁCENÍ ČÁSTEK proti subjektu CAJASUR BANCO, S. A., SOCIEDAD UNIPERSONAL, (omissis) a v důsledku toho rozhodl zdejší soud takto:

- *„ujednání týkajícího se nákladů“ obsaženého ve smlouvě o HYPOTEČNÍM ÚVĚRU, které zavazuje smluvní strany – konkrétně páté ujednání, pokud jde o náklady, které připadají na zástavní právo k nemovitosti – JE NEPLATNÉ,*
- *žalované SE UKLÁDÁ povinnost ZAPLATIT žalobcům ČÁSTKU 488,69 eur z titulu výdajů za notářské úkony (50 % původního nároku), za poradenské a asistenční služby (50 % původního nároku), 100 % výdajů za zápisy do katastru nemovitostí, nikoliv však výdajů za odhad ceny nemovitosti, vše ve výše uvedeném rozsahu, včetně zákonných úroků podle článku 1896 Código Civil (občanský zákoník), tedy ode dne zaplacení, aniž jsou dotčena ustanovení článku 576 Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád).*
- *žalované SE UKLÁDÁ povinnost ODSTRANIT výše uvedené ujednání ze smlouvy ve výše uvedeném rozsahu.*
- *URČUJE SE, že výše uvedená smlouva jinak zůstává v platnosti.*
- *žalované SE UKLÁDÁ NÁHRADA NÁKLADŮ ŘÍZENÍ.“*

ZADRUHÉ: Proti tomuto rozsudku bylo podáno odvolání, přičemž projednání, hlasování a vynesení rozsudku bylo naplánováno na dne 8. února 2022.

ZATŘETÍ: Výše uvedené odvolání směřuje výlučně proti výroku rozsudku o uložení náhrady nákladů řízení žalované podle článku 395 [občanského soudního řádu].

ZAČTVRTÉ: Účastníci řízení byli informováni, aby se mohli vyjádřit k možnosti podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru Evropské unie, a to s ohledem na nedávnou judikaturu Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) vyjádřenou mimo jiné v rozsudcích Tribunal Supremo, prvního občanskoprávního senátu, ze dne 8. června 2021 (ROJ:STS 2295/2021), rozsudek ze dne 22. září 2021 - ROJ:STS 3421/2021 a rozsudek ze dne 22. září 2021 - ROJ:STS 3413/2021.

ZAPÁTÉ: (omissis) [Předkládající soud se rozhodl podat tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce]

II. PRÁVNÍ ODŮVODNĚNÍ

Zaprvé: Vymezení předmětu odvolání.

- 1 Podstatou tohoto řízení je prohlášení neplatnosti ujednání (ujednání týkající se nákladů), z důvodu zneužívající povahy, obsaženého ve smlouvě o hypotečním
- 2

úvěru mezi stranami, z nichž jedna (dlužník) je spotřebitel, a tedy se na ni vztahuje směrnice 93/13/EHS a španělské právní předpisy o ochraně spotřebitele – [Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios (královské legislativní nařízení č. 1/2007, ze dne 16. listopadu 2007, kterým se kterým se schvaluje přepracované znění obecného zákona o ochraně spotřebitelů) a Ley 7/1998, de 13 de abril, sobre condiciones generales de la contratación (zákon č. 7/1998, ze dne 13. dubna 1998, o obecných smluvních podmínkách)].

- 2 Žalovaná po podání žaloby uznala nárok spotřebitele, ačkoli v jiné výši, přičemž tato výše byla následně přijata. Je tedy uznána zneužívající povaha, ale nikoli výše částky odvozené z uvedené neplatnosti. Rozsudek obsahuje toto uznání a tyto částky, s nimiž žalovaná souhlasila.
- 3 Napadeným rozsudkem však byla žalované uložena povinnost nahradit náklady řízení s odůvodněním, že navzdory uznání se jedná o podstatný úspěch ve sporu.
- 4 Článek 395 občanského soudního řádu č. 1/2000, který upravuje řízení ve Španělsku, stanoví následující:

Článek 395. Uložení náhrady nákladů řízení v případě uznání.

1. Pokud žalovaný uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi, náhrada nákladů řízení se nepřizná, ledaže soud s řádným odůvodněním shledá, že žalovaný nejednal v dobré víře.

Za nejednání v dobré víře se v každém případě považuje to, pokud byla před podáním žaloby žalovanému doručena řádně odůvodněná výzva k zaplacení nebo pokud bylo zahájeno mediační řízení nebo byl žalovanému zaslán návrh na smír.

2. Dojde-li k uznání žalobního nároku až po podání žalobní odpovědi, uplatní se odstavec 1 předchozího článku.

Zadruhé: Nedávná judikatura španělského Tribunal Supremo (Nejvyšší soud).

- 5 V oblasti uznání, v konkrétních věcech týkajících se všeobecných obchodních podmínek ve spotřebitelských smlouvách, vydal španělský Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) nedávno následující rozsudky: rozsudek Tribunal Supremo, prvního občanskoprávního senátu, ze dne 8. června 2021 (ROJ:STS 2295/2021), rozsudek ze dne 22. září 2021 (ROJ:STS 3421/2021) a rozsudek ze dne 22. září 2021 (ROJ:STS 3413/2021).
- 6 V prvním z těchto rozsudků, rozsudku ze dne 8. června 2021, odkazuje na případ uložení náhrady nákladů řízení v případě uznání, pokud mu předcházela výzva žalovanému (čl. 395 odst. 1 [občanského soudního řádu]) a odkazuje na vlastní rozsudek č. 131/2021 ze dne 9. března 2021. Při výkladu situace založené na

předchozí výzvě zaslané finanční instituci, avšak s tím, že žaloba byla podána před uplynutím této lhůty a finanční instituce následně žalobní nárok uznala, se má za to, že článek 395 občanského soudního řádu je třeba vykládat v tom smyslu, že žalovaný nejednal ve zlé víře, a proto by mu neměla být uložena náhrada nákladů řízení.

- 7 Ve druhém rozsudku ze dne 22. září 2021 je rozvinuta judikatura použitelná na hypotézu článku 395 uvedena stejným způsobem jako v ostatních zde zmíněných:

„Jak bylo uvedeno v rozsudku č. 131/2021 ze dne 9. března [2021], jedním z účelů uvedeného ustanovení je podporovat mimosoudní řešení sporů. Potenciální žalobce je podněcován, aby hledal řešení sporu, aniž by se obracel na soud, takže pokud se před podáním žaloby pokusil spor vyřešit mimosoudně a nezískal uspokojivou odpověď ohledně svého nároku, bude osoba, s níž má spor a která žalobní nárok uzná, považována za osobu nejednající v dobré víře a bude jí uložena náhrada nákladů řízení. A naopak, pokud je žaloba podána, aniž byl předtím učiněn pokus o mimosoudní řešení prostřednictvím „řádně odůvodněné výzvy“, zahájení mediačního řízení nebo podání návrhu na smír, vystavuje se riziku, že ponese vlastní náklady, pokud žalovaný uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi, neboť v zájmu podpory uznání (které urychluje řešení sporů a zbavuje justici nutnosti věnovat své zdroje sporům, které je nepotřebují) zákon osvobozuje žalovaného, který nárok uzná, aniž jedná ve zlé víře, od povinnosti uhradit náklady řízení. Tímto způsobem je také potenciální žalovaný podněcován k mimosoudnímu řešení sporu, protože pokud nevyhoví mimosoudní výzvě budoucího žalobce a ten bude nucen podat žalobu k soudu, bude mu v případě, že žalovaný nárok uzná, uložena povinnost uhradit náklady řízení, neboť se má za to, že nejednal v dobré víře. 4.- Článek 395 odst. 1 občanského soudního řádu, použitelný *ratione temporis*, není v rozporu s unijním právem, a to ani v případě, že je uplatňován ve sporech týkajících se zneužívajících ujednání. Zásada ochrany spotřebitele, která má jako jeden ze svých aspektů účinnost ochrany proti zneužívajícím ujednáním, která vyplývá ze směrnice 93/13/EHS, musí být v souladu s dalšími zásadami unijního práva, jako je zajištění řádného výkonu spravedlnosti, což je nezbytné pro účinnost zásady právního státu, která je jedním z pilířů unijního právního řádu. 5.- Jeden z aspektů této zásady řádného výkonu spravedlnosti spočívá v zajištění toho, aby prostředky soudů, které jsou vždy omezené, byly použity k řešení těch záležitostí, které nevyhnutelně vyžadují soudní řešení z důvodu, že není možné nalézt mimosoudní řešení. Záležitosti, které lze vyřešit mimosoudně, tak nebudou spotřebovávat čas a zdroje, které je třeba věnovat těm, kde je zásah soudní moci nezbytný. 6.- To je na druhou stranu výhodné i pro spotřebitele, protože soudní řízení je pomalý, nákladný a nikoliv bezrizikový (promeškání lhůty, prekluze lhůty k provedení procesního úkonu atd.) způsob řešení sporů, kterých se spotřebitel účastní. 7.- Tyto důvody vysvětlují pevné odhodlání EU podporovat mimosoudní řešení sporů, a to i ve spotřebitelských věcech, což se odráží v předpisech, jako je nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 ze dne 21. května 2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line nebo směrnice Evropského parlamentu a Rady

2013/11/EU, rovněž ze dne 21. května 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů.“

- 8 Právě v tomto rozsudku je jasné vysvětleno, že pokud je žaloba podána, aniž byl předtím učiněn pokus o mimosoudní řešení prostřednictvím „řádně odůvodněné výzvy“, zahájení mediačního řízení nebo podání žádosti o smír, vystavuje se žalobce riziku, že ponese vlastní náklady řízení, pokud žalovaný uzná žalobní nárok před podáním žalobní odpovědi. Jinými slovy, uložení náhrady nákladů řízení se v případě uznání nároku určí následovně: 1. Pokud banka byla vyzvána a neodpověděla, mohly by jí být v případě podání žaloby uloženy náklady řízení o stížnosti. 2. Pokud banka byla vyzvána, ale nebyl jí poskytnut dostatek času na odpověď, nebudou jí náklady následného řízení uloženy. 3. Pokud banka nebyla vyzvána a byla rovnou podána žaloba, nebude náhrada nákladů tohoto řízení uložena, pokud banka nárok uzná.

- 9 Třetí z výše uvedených rozsudků konsoliduje systém, který byl zmíněn.

Zatřetí: Posouzení učiněné zdejším senátem a otázky, které je třeba vznést.

- 10 Ze všech výše uvedených skutečností vyplývá, že ustálená judikatura španělského Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ukládá žalovanému (finanční instituci) náhradu nákladů řízení v případech všeobecných smluvních podmínek na základě existence či neexistence předchozího uplatnění nároku vůči instituci. Pokud tedy došlo k předchozímu uplatnění nároku a finanční instituce nenabídla žádné řešení a následně došlo k soudnímu uplatnění nároku, přistoupí se k uložení náhrady nákladů řízení i v případě, že finanční instituce nárok uzná. Pokud však nedošlo k předchozímu uplatnění nároku a po [zahájení] soudního řízení finanční instituce nárok uzná, nebude finanční instituci uložena náhrada nákladů řízení, jelikož nejednala ve zlé víře.
- 11 Výše uvedené by mohlo ovlivnit především právo na účinnou právní ochranu (článek 47 Listiny základních práv Evropské unie 2000/C-364/01) tím, že by právo na uplatnění nároku a náhrada v plném rozsahu byly podmíněny předchozím povinným mimosoudním jednáním. Aby tedy spotřebitel mohl získat náhradu v plném rozsahu, musí nutně podniknout předchozí mimosoudní kroky a nemůže se obrátit přímo na soud, neboť v případě uznání nároku mu nebudou nahrazeny náklady řízení, přestože by se jednalo o zneužívající ujednání, která nejsou závazná. Jak uvedl SDEU (věc C-243/08, Pannon GSM, bod 28), nezávažnost nemůže záviset na tom, zda nebo kdy spotřebitel namítl zneužívající povahu konkrétního smluvního ujednání nebo zpochybnil jeho platnost, jak potvrdil Soudní dvůr, když uvedl, že „[...] čl. 6 odst. 1 směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že spotřebitel není zneužívající smluvní klauzulí vázán a že v tomto ohledu není nezbytné, aby tuto klauzuli nejprve úspěšně napadl“.
- 12 Stejně tak by podaný výklad mohl ovlivnit právo spotřebitele na náhradu v plném rozsahu, neboť nutně ukládá spotřebiteli povinnost podat předžalobní výzvu, aby mu tato náhrada byla přiznána (čl. 6 odst. 1 směrnice EHS 93/13). V citovaném

rozsudku Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ze dne 8. června 2021 je uvedeno následující: „Požadavek, aby spotřebitel nejprve podal návrh na mimosoudní řešení za podmínek a ve lhůtě, které žalovanému umožní poskytnout uspokojivou odpověď, aby v případě, že žalovaný by nárok uznal, nemusel spotřebitel nést své náklady, nepředstavuje nepřiměřenou překážku efektivitě směrnice 93/13/EHS, a zejména tomu, aby byl spotřebitel ze zneužívajícího ujednání vyvázán a nemusel nést náklady na svého procesního zástupce a advokáta, neboť se nejedná o požadavek, který by spotřebiteli v praxi znemožňoval nebo nadměrně ztěžoval výkon práv, která mu směrnice přiznává, jelikož se jedná o požadavek, který je snadno splnitelný“.

- 13 Výše uvedené je ovlivněno skutečností, že dotčené ujednání bylo rozsudkem Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ze dne 23. prosince 2015 prohlášeno za neplatné, a přestože důsledky této neplatnosti byly judikaturou Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) postupně upřesňovány, alespoň zčásti je judikatura ohledně důsledků této neplatnosti již několik let ustálená (např. že banka by měla hradit veškeré výdaje za zápisy do katastru nemovitostí a polovinu odměny notáře). S ohledem na to je přístup úvěrových institucí takový, že neodškodňují spotřebitele za ujednání, o kterém je známo, že je neplatné, ale spíše čekají, až spotřebitel podá žalobu (s následnou úhradou odměny advokáta a procesního zástupce) a ony uznají žalobní nárok, a to s tím důsledkem, že při neexistenci předchozí výzvy nebudou muset hradit náklady řízení. Bylo by to tedy opět v rozporu se zásadou úplné náhrady, kterou SDEU stanovil v rozsudku ze dne 21. prosince 2016 [C- 154/15, C- 307/15 a C- 308/15], když uvedl: „Z výše uvedeného vyplývá, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že smluvní ujednání, které je prohlášeno za zneužívající, musí být v zásadě považováno za ujednání, které nikdy neexistovalo, takže nemůže mít účinky vůči spotřebiteli. Důsledkem soudního rozhodnutí o zneužívající povaze takového ujednání musí být v zásadě obnovení právní a faktické situace spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno.“
- 14 Je třeba objasnit, že v souladu s pravidlem vnitrostátního práva, výše uvedeným článkem 395 občanského soudního řádu, se má za to, že pokud byla žalovanému před podáním žaloby zaslána řádně odůvodněná výzva k zaplacení, neexistuje dobrá víra; to však neznamená, že zlá víra může být vyvolána jinými jednáními žalovaného, například tím, že vědom si zneužívající povahy ujednání neodstraní proaktivně jeho důsledky a neuspokojí spotřebitele, a to s očekáváním, že jej spotřebitel zažaluje, a s vědomím, že v případě neexistence mimosoudní výzvy nebude muset hradit náklady řízení. Nebo případně čeká na mimosoudní výzvu za účelem obnovení zneužívající situace způsobené ujednáním, o kterém je známo, že je neplatné.

15 (omissis)

(omissis) [Doslovný přepis předběžných otázek, které jsou uvedeny níže]

SOUDNÍMU DVORU EVROPSKÉ UNIE SE PŘEDKLÁDAJÍ TYTO PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY:

1. Je požadavek, aby spotřebitel před zahájením soudního řízení podal nejprve mimosoudní výzvu, aby prohlášení neplatnosti určité všeobecné smluvní podmínky z důvodu její zneužívající povahy vedlo k zajištění náhrady v plném rozsahu (včetně náhrady výdajů vynaložených v souvislosti se soudním řízením), jak v souvislosti s touto neplatností vyžaduje čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, v rozporu s právem na účinnou soudní ochranu a s článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie?

2. Je stanovení takového předpokladu pro uložení náhrady výdajů vynaložených v souvislosti se soudním řízením (včetně nákladů řízení), podle kterého musí spotřebitel nejprve mimosoudně vyzvat finanční instituci k odstranění takového ujednání, v souladu s právem na náhradu v plném rozsahu a s efektivitou unijního práva a čl. 6 odst. 1 výše uvedené směrnice?

(omissis)

(omissis) [Přerušení vnitrostátního řízení a závěrečné procesní formulace]

PRACOVNÍ DOKUMENT